

koju je potrebno određeno stručno znanje. Konkurenčiju sitnih sopstvenosti ovde zamjenjuje konkurenčija funkcionalnih znanja. Od konkurenčije do objedinjavanja postoji znatan brisani prostor, koji malogradanski slojevi ne mogu prijeći. Nove historijske forme najamnog odnosa, kojima je izložen malogradanski namješténik, pothranjuju mi gradanskog individualizma, od njega stvaraju »oficira kapitala«; jedino zainteresiranog za individualno napredovanje na ljestvici gradanske hijerarhije, tako da mu se socijalno i klasno okupljanje čini nepotrebnim.

»Treća sila« malogradanske društvenosti, dakle, ima oprek u svojim znatnijim društvenim dejstvima u sebi samoj. Tu su već, tako reći na polaznim osnovama djeveljana, troši znatan dio njene energije, prije nego što je dospijela do nivoa ozbiljnije društvene promocije. Naglašeni meduslojni konflikt za društvene pozicije i međupersonalni konflikt individualne društvene promocije, čine osnovu ograničenog utjecaja cijeline malogradanskih slojeva na osnovne tokove razvoja društva i mogućnost njegovog preoblikovanja po srednjoslojnim malogradanskim modelima. Nemogućnost dolaska do jedinstvenog malogradanskog modela i nemogućnost objedinjavanja postojećih malogradanskih modela organizacije društva, čime nerealnom bilo kakvu društvenu šansu bilo kojeg konkretnog malogradanskog modela. Koliko nijedan od tih modela nema izgleda za objedinjavanje socijalne i klasne energije svih onih slojeva koji postoje između proletarijata i buržoazije, toliko pogotovu nema izgleda da se nametne cijeli društva i da autentičnom, samosvojnom logikom kreira njegov razvoj i organizaciju. Jedina realna utežljenos svih ovih modela i mogućnost njihovog parcialnog ostvarivanja, sastoji se u empirijskim činjenicama njihovog srašćivanja sa strategijskim i taktičkim orientacijama proletarijata ili buržoazije. Ako se realno tretira stanje priješkivanih i ostvarljivih identifikacija pojedinih malogradanskih slojeva s osnovnim polovima društva, onda je i mogućnost identifikacije i srašćivanja njihovih socijalno-klasnih programa s programima ovih polova sašvima realna. Praksa pokazuje da se dešava upravo ovaj proces. Naravno, ta praksa pokazuje odsustvo šansi svih onih historijskih vizija čiji je *factor dominandi* malogradanstvo. Ono se svojim »gornjim« dijelom rastvara u buržoaziji, a »donjim« dijelom u proletarijatu, dok njegov »srednji« dio ostaje podjednako udaljen od tih osnovnih polova, očuvavajući u sebi konflikt tih polova. Od historijskog razrješenja osnovnog konflikta polova gradaškog svijeta zavisi dalja sudbina »srednjeg« segmenta malogradanstva.

Iado Jakša/Ljubljana

roman polja

mimezis mimezis romana (III)

III rađanje romana u nekoliko nastavaka

od pisareva i petrinovića

Dobro zaključanim vratima i zatvorenim prozora izazvan je nužni i sveobuhvatni pakao dvojstva koji se ogleda u jednostavnom prostornoj deljenju i vremenskoj neravnopravnosti: onoga što se dešava iza zaključanih vrata i zatvorenih prozora (ubrani vremenski tok) i onoga što se dešava ispred zaključanih vrata i zatvorenih prozora (usporeni vremenski tok). Objektivno sagledavanje nemogućnosti istovremenog praćenja paralelne radnje, zbog odsustva sveznjućeg, sigurnog, blagonaklonog i bilo kakvog pripovedača, nameće potrebu izbora lakše, efikasnije i svrhovitije varijante uhodanih staza i poznatih puteva. Činjenica koja se može sa sigurnošću ustvrditi, bez potrebe provjeravanja, jeste: iza zatvorenih vrata i zatvorenih prozora RADA se novi junak ovog romana. Pouzdano je da čitaocu treba štedeti i zato izostaju porodajne muke, panici vrisak, oznojeno čelo i plač novorođenog junaka. Kenjkavo i maleno stvorenje prepusteno sebi raste, i, iza prozora i vrata prolaze godine začudnom brzinom. Sve dok ne poželi da otključa vrata i otvori prozore (doći će i taj trenutak, uz malu pomoć pisaca), on živi u izolaciji, odeljen i sklonjen iz sveta surovosti (nežno čedo blagonaklonosti i pažnje) i ko zna šta sve radi, osim njega samog. Za sada ne oseća pogibelj ljudske izolacije.

ISPRED ZAKLJUČANIH VRATA – ŽIVOT

I na drveću podrhtava lišće i zlati se trava na popodnevnom suncu i ljudi žurno promiču i zamišljeni automobilisti trube i ljubavni parovi se ljube i mehanički umor pliva zrakom i besne automobili na svetla semafora i pevaju ptice i kupuju se novine i nestaju šetači sklanjajući se u hladovinu i teče reka jedna i teče reka druga i teče reka treća i teče reka četvrta i svadaju se mačke i prodaje se svež hleb i neko nema para i neko ima para i neko ispija konjak na brzinu i neko piće pivo u hladovini i vozi gradski autobus u smeru železničke stanice i raspredaju se penzionerske priče i leno pokreću noge golubova i plaće maleno dete izgubljeno u gužvi i zvoni mehanička naprava i žuri dak u školu i pisak lokomotive koja polazi i glasna komšijska vika i ogovara piljarcice i sve tako i sve tako. Tamo ispred kuće na kojoj su zatvoreni prozori i zaključana vrata sede malo poznati Petrinović i Pisarev i raspravljaju o kiši, oblačnom danu, nepoštovanju saobraćajnih propisa, sve dok im se ne pridruže i prijatelji i neprijatelji i otpočne razgovor o mogućnostima koje se ukazuju novorođenom junaku, o tome kakav bi on trebao biti i šta posedovati i što je najvažnije šta će u životu postati kad poraste i postane velik. Prste raznorazne kombinacije, pada predlog za predlogom, nadjačavaju se glasovi i Hm,

Neustrašivi

Uvek na pravom mestu u pravo vreme, pomaže patnicima i stradalnicima, nepogrešiv u proceni ljudi. Siguran u svoje etičke ideale ne sumnja u postavke zasnovane po principu pravde i istine zrači privlačnom svjetlošću. Ima samo dve ruke i samo dve noge a besmrtn je i neranjiv i ne plaši se

nikoga i ničega. Idealan za vešto pravljenje događaja i događanja.

da,

Avanturista

Svež, lepo izbrijan, začešjan i elegantno obućen (besprekoran donji veš je sastavni deo probrane garderobe), odiša pozahatim osvajačkim mirisom. O tome da žene obožavaju pred njim stajati bez očeće i da ih je bezbroj, ne treba ni govoriti. Svaki novi dan je novo iskušenje (koje su tu mogućnosti priče), novo nepromišljanje novog načina života. Nikada ne stari, večito vitalan, bez ijedne sede vlasni. Nema kraja u nedogled; po pravilu zaboravljanja vraća se stanovitom i opriobanom metodom na početak.

ah,

Malograđanin

Pogodan za optužbe i pljuvanje svih vrsta, nezalica koja se ume razmetati ispraznom terminologijom i koji to rado čini. Malograđanin se usuđuje optužiti malograđanina, pljuvati i po vrlinama i manama, da bi u krevetu vlastite žene činio i ponavlja slične stvari. Sve zna i neuporedivo bolje od ostalih prenosi informacije. Ostavio je silne pare u krevetu svoje ljubavnice koja ga zna iskorisćavati. On je svestan da je podatna vreća bez dna, ali kakav bi on uostalom bio čovek kad ne bi imao para i barem dve-tri podatne pratilje. Srce mu je svugde, osim tamo gde bi trebalo biti.

Joj, (dva puta)

Svagdašnji, sveprisutan, prepoznatljiv

On ima veliku porodicu: ujaci i ujne, stričevi i strine, tetke i teče, dede i babe, tate i mame (i o svakom treba nešto reći: jedan kašluca, drugi je bolestan teže, treći puši loš duvan, četvrti gradi kućicu). O komšijama i prijateljima, o tom potom. Unapred se zna kako će izgledati njegov život, jer obiluje tipičnostima tako svojstvenim za sve običnosti i dosedu svakodnevice. Živi uvek u jednom mestu koje neobično voli, naše divno mesto Nigdin, ljubi okolinu, predvini i plemeniti okoliš Dudaru, Buraru, Kanalaru, Pecaru, Rakijaru, Smrdljivešte. To je naše mesto i divno je, i prepoznatljivo je, i preleplo je, i niko za njega ne zna dok ga ne doživi, i zatvoreno vidokrugu je i bez tekuće vode novine. Uporno i čitavog života obilazi lenije svoga detinjstva, a one, te lenije, mu pomažu da postane neko, da sve u sebi sabere i klasifikuje, pa da krene u nove avanteure. Od malih nogu, tek što prohoda, postaje svestan da obožava ženske sise i sisice, bilo kog uzrasta i rasta, i da bezobrazno gleda pod suknju i zamišlja slike (joj, kako je to bezobrazno) u kojima je glavni učesnik. Svi ga znaju, zar ne? I dosadi Pisarevu (Petrinoviću to otužno, ubistveno i žvalavo nagnabljano o mogućem junaku, bezbrojnim sviranjem po jednoj žici, koje, eto, traje godinama, i poplaše se da bi sve to moglo trajati još mnogo godina, i da bi mogli nastati predlozi da glavni junak bude:

Banshee,
Abtu i Anet,
Bahamut,
Baromec,
Ihtiozentaur,
Ruh,
Stoglavac,
Kujata,
Lilit,
Papirnat Pajac,
Majmun koji pije tuš,
Čovek koji jede papir,
jer sve je moguće, a kaže samoinonični i usamljeni tvorac himničkih oda:

Ljudsku glavu da nešto sa konjskim sastavi vratom slikar, pa udove razne nakalemi, pa još na sve to šarenog perje da doda, il' nakazno da se od kuka izmetne gadno u ribu leptotica prava do struka – da l' biste, gledajući sve to, vi smeh savladali, ljudi?

Užasno se razljute i razjure sve vajne prijatelje i neiskrene neprijatelje i savetnike koji su leželi oko na zelenoj travi, svesni da postoji njihov junak, iza zaključanih vrata i zatvorenih prozora, i da je on sve ove godine uporno rastao i razvijao se, kako mu i dolici kao pravom junaku; da njima nisu potrebni lažni junaci koji bi odslikavali ovo ili ono, pošto je taj junak stvarana i rođenjem oživotvoren i kao takav izuzetna sinteza svega postojećeg što se ne može ni nabrojiti. On na jednostavan način i sigurno može biti što poželi.

S nestreljenjem pisci kucaju u drvo i izgovaraju čarobne reči, i tako

otvore se prozori

i otključaju se vrata

i ukaza se nogu njihovog junaka, prava pravcata nogu u cipelama dobro izglancanim, bez trunke prashine, ali...

Maleni savet

Ako ste izuzetno visoki, kao što je visok budući junak ovog romana dobro bi bilo da se sagnete pri izlasku ili ulasku kroz vrata, jer svašta bi se moglo desiti, kao što se desilo budućem junaku. Ta mala digresija je opravdana jer, zamislite, posle danima i danima nosite na glavi nekakvu izraslinu koja vas boli i ne vredi što stavljate led. I sve to zbog neopreznosti, a radi nezrelosti i žurbe. Dakle, ako ste visoki i prolazite kroz vrata, ne žurite, lepo se sagnite, i sve će biti u najboljem redu, neće biti plača i kukanja.

...pošto je žurio da ga čitaoci i pisci što pre vide, u svom sjaju i veličini, udari glavom, koju ni pisci ni čitaoci nisu videli, u direk i padne mu mrak na oči (usput i on padne).

Mrak je nužna i normalna posledica nepromišljenih gestova, sulude žurbe i rezultat totalne iskomplikovanosti situacije, ishitrenosti ubrzanih želja. Uostalom, kakav bi to roman bio u kome ne bi bilo barem malo mraka? U mraku se, kao što je i za očekivati, svašta dešava, svako radi što hoće i ponaša se kako hoće, skida masku jer je mrak stanje neprepoznatljivosti, i igra igru neočekivanosti. No, nepotbitno je i da se u mraku najbolje razmišlja, tvrde poneki autoriteti na polju nauke. Pošto je preovladajuće stanje mraka nužno podelli i istrgalo neka pametna nastojanja, slijedi

MRAČNA RAZMIŠLJANJA ili

kako se lepo razmišlja i domišlja u mraku i traži svetlost

Do sada (a verovatno i od sada) su u romanu postojale nedopustive opštne refleksije, komentari i ocene, uspostavljanja kontakta između autora i čitalaca i mnogih drugih, »istrčavanja unapred« autorskog subjekta. I sve je to moralo biti ponavljeno zbog činjenice nepostojanja ozbiljnijeg pripovedača i junaka. I sada, tek što smo videli nogu junaka (u brzini se nije dalo zapaziti da li je to bila leva ili desna noga, što sve u svemu može postati značajno), on je doživeo havariju i potonuo u san iz kojega se mora uz nečiju pomoć probuditi. A junak je

zato da
mu se
tepa,
pevuši,
cvrkuće,
smeška,
guguće,
tetoši
i da se
ljubi,
neguje,
pazi,
čuva,
ljulja,
uspavljuje,
miluje,
kupa,
budi.

Mrak koji je nastao treba iskoristiti za:
Drugo pismo izdavaču, datirano kao nastavak prvog...

Roman je bolest romana. On je takođe bolest čoveka, onoga čoveka kome nije dovoljna njegova svest, kome treba pružiti iskušenje da silom prodre u druge svesti i da živi druge živote, da bi se uverio da li postoji bar neki, makar i zamisleni život, na kojem bi se zaustavio. Roman je zamena smrti: on želi da fiksira jednu sudbinu, ma kakva ona bila, ali da je konačno fiksira! Roman je zamenio ideju večnosti. Ima li bilo ko pravo da uništi, makar i neproštenim gestom, i izleći tu večnu bolest i želju da

se sazna kako drugi žive i na koji način. Postoji li nešto više od činjenice kojoj se možemo veseliti ili žaliti, da roman jeste i ostaće dugo način književnog izraza u kojem treba uživati i u kojem se uživa. Vitalnost romana je produkt činjenice da su se na starom romaneskom stablu razvile najneobičnije, najapstraktnije i najmračnije vrste. Nisi li pisci samo ogavni vampiri koji u sadističkom uživanju otkrivaju intimnost svakog bića, sve njegovo sakriveno i zatvoreno? U dubokom uverenju da se razumemo

Petrinović/Pisarev

Bez dvoumljenja, dok traje ovaj mrak, treba poći na spavanje, jer i pisci ponekad dremnu, pa i oni najbolji. Možda će dok svi tako lepo spavaju zaspasti junak doći sebi i postaviti mnoge stvari na svoje mesto. Posle mraka dolazi

PRVA PRAVA GLAVA

(Nastavak sledi)

četiri pesme

giacomo scotti

NAŠE PUTOVANJE

Začeto prije našeg rođenja,
nepoznato tamo gdje je započelo,
ima samo jedan svršetak
ne znamo gdje stiže.

I pak,
možemo bar ispisati
po koju riječ u pustinji
kroz koju prolazimo
od jedne do druge oaze kao vodič deva:
tražimo vrijeme i zaboravljamo ga.

SLIJEPI SVIRAC

Pričao je o sebi svirajući gitaru.
Prsti su prebirali po žicama
kao što sunce posija bisere u zoru.

Zvukovi su gradili nevidljive
mostove svjetlosti.
Radali su se da bi umrli,
zalazeći milovali su zrak
koji nas je, titrajući, činio
postojećim.

Slušao sam slijepog sviraca
kako tka svoju priču,
slušao sam ga sklapajući oči,
preselio sam se u njegovu tminu.

CIKLUS

Mnogostruk,
raznolik u sebi,
umnožen
u tebi,
u tebi se gasim.

Bez naslova

Dva sina poput loze u maju
dva sina kao gradina što cvate
dva sina i osmera vrata uvijek otvorena
Pet prozora zadrhti. Glasovi
kroz četiri sobe protiču

prelivaju se niz stepeništa
ulaze i izlaze kao strijele
Mi smo tek roditelji sjena
što ih oni bacaju iza sebe
kao slomljene igračke.

Sa italijanskog preveo autor